

דף מד.

עין משפט א.

ח"מ סימן רצב פעיף ה

עין לעיל דף מג. עין משפט ז

עין משפט ב.

ח"מ סימן רצב פעיף ג

ג. ד. ה"ה אם הטה^ה החבית ונטל ממנה רביעית והחמיצה כולה חייב
בכולה שמחמת שחיסרה החמיצה, בד"א בחבית של יין שדרכו
להחמיץ כשהוא חסר אבל בפירות^ו ששלח בהם יד ולא הגביהן אינו
מתחייב אלא כפי שנטל.

עין משפט ד.

ח"מ סימן רצב פעיף ב

עין לעיל דף מג: עין משפט ה

עין משפט ה.

ח"מ סימן רג פעיף ד

ד. ז. במה דברים אמורים שלשונות של זהב וכסף ונחושת דינם כמטלטלין
בזמן שמכר שאר מטלטלין באחד ממיני מתכות אלו, אבל המוכר
מטבע במטבע, דינם של הדינרים מזהב לגבי מטבעות של כסף כפירות^ז,
וכן המטבע מנחושת כפירות לגבי מטבעות מכסף^ח.

ה. מימרא דרבה שם בגמ' מ"ד ע"א. והטעם שגירי דידיה גרמו לה להחמיץ, וצ"ע א"כ
מדוע צריך הטיית החבית, גם בלא הטה ושלח יד ולקח רביעית וע"י זה החמיצה הרי
זה גירי דיליה וחייב בכל גם בלא הטה, ולא ראיתי מי שיעיר בזה. ואולי צ"ל דאה"נ לא
צריך הטה וכתבו הטה משום דרגילות היה לקחת קצת יין ע"י הטיית החבית או שמא צריך
הטייה לקנין להתחייב בשאר היין שלא לקח מתוך החבית דגזירת הכתוב דשליחות יד
צריכה קנין, והגם שבעינין הגבהת כל החבית לענין לחייבו בנשברה שמא זה לגבי גוף
החבית צריך הגבהה אבל לגבי היין שבתוך החבית ע"י הטייתו קונה כולו להתחייב אם
החמיצה.

ו. כתב הסמ"ע היינו במי פירות אבל בפירות פשיטא.

ז. כסתם משנה במציעא מ"ד ע"א ובזקנותו דרבי שם בגמ'. ורמב"ם פ"ו ממכירה הלכה ג'.
ואם משך המטבע מכסף לא קנה מטבע של הזהב עד שיקח הדינר של הזהב, ומ"מ החוזר
בו יש עליו מי שפרע כדין מעות. סמ"ע ס"ק י"ב.

ח. והכלל שזה שהוא חריף להוציא נחשב מטבע לגבי זה שאינו חריף כל כך להוציאו. סמ"ע
ס"ק ט' מגמ' שם.

הגה: אם הקנה לו הכסף בתורת דמים, שלא ייחד דוקא מעות אלו, משמשך הזהב נתחייב לו הכסף כפי מה שפסק עמו.

עין משפט ו. חר"מ סימן רג פעיף ה

ה. נתן לו שלשים איסר של נחושת בדינר כסף, חייב ליתן לו דינר כסף כמו שפסק עמו, אם חדש חדש, ואם ישן ישן. אבל אם נתן לו דינר כסף בשלשים איסרות נחושת, לא קנה עד שיקח האיסרות של נחושת. (ומעות שלנו, שכסף ונחושת מעורב ביחד, הוי טיבעא לגבי כסף) (ר' ירוחם נ"י ח"ב).

עין משפט ז.ז. חר"מ סימן רג פעיף ח

ח. ט. מעות הרעות שפסלתן המלכות או המדינה, וכן דינרים שאין יוצאין באותה מדינה, ואין נושאים ונותנים בהם עד שמשנים אותם למטבע אחר הרי הם כפירות ט ונקנין בקנין, ומתחייבין במשיכתן לתת מעות שפסקו. ואם נטלו כנגדן מעות לא נקנו.

הגה: וי"א אפי' מעות הרעות שלא נפסלו לגמרי י רק שאינן יוצאין בהוצאה בפרהסיא נקראים מטלטלין, וכן נראה עיקר.

עין משפט ט. חר"מ סימן רג פעיף א

א. כל המטלטלין קונין זה את זה בחליפין כ וכ"ש אם אין המקנה

ט. רמב"ם פ"ו ממכירה הלכה ו' וכתב ה"ה מדשנינו במשנה מעות הרעות קונות את היפות במציעא מ"ד ע"א, ופי' רש"י שם שפסלתן מלכות ושאינן יוצאין כלל, ופסלתן מדינה, כלומר שאין יוצאין באותה מדינה ועדיין יוצאין במדינה אחרת. ובפסלתן מלכות או המדינה הרי הן ככלי לכל דבר וקונין בהם. וכ"כ הב"י בס"י קצ"ה והרמ"א שם בסעיף ב'. ש"ך ס"ק ב'.

י. נמוקי יוסף בב"מ ריש הזהב, וה"ה פ"ו דמכירה הלכה ו' בשם הרשב"א.

כ. ממשנה בב"מ מ"ד ע"א ורמב"ם פ"ה ממכירה הלכה א'. וילפינן "לקיים כל דבר שלף איש נעלו" (רות ד'-ז). ומכאן בעינן כלי דומיא דנעל אבל להיות נקנה בחליפין מרבין אפי' פירות מדכתיב "לקיים כל דבר". סמ"ע ס"ק א'.

ואחרי שנקנה החפץ בקנין חליפין ונשאר בבית המוכר, אינו עליו אפי' שומר חנם, כך העלה

מקפיד לידע **ל** שווי החפץ שנוטל בחליפין כגון סודר **מ** זהו קנין גמור שמועיל בין לקרקע בין למטלטלין.

הגה: חוץ משטרות **נ**.

א ב. בעלי חיים ופירות **ס** אע"פ שאין קונים בהם נקנים בחליפין, חוץ ממטבע **ע** שאינו נקנה בחליפין ולא קונה.

א ג. דבר שאין בו ממש **פ** אינו נקנה בחליפין, כגון שקנו ממנו שילך עם פלוני למקום פלוני, או שיחלקו חצר ביניהם וכיוצא, שהם קנין דברים ואין לקנין על מה לחול.

הגה: טובת הנאה אינה ממון **צ** לענין שיקנה בחליפין.

הגה: מי שקנו ממנו שיעשה שטר מחילה לחבירו **ק** הוי קנין דברים, שזה אינו אלא סילוק בעלמא, אבל אם קנו ממנו להחזיר לחבירו כל זכויותיו שיש לו עליו לא הוי קנין דברים.

א ד. היה לאחד פרה ולשני חמור והעריכו אותם כמה שוה כל אחד

בפעמוני זהב.

ל. פי' ואח"כ נותן לו דמי החפץ, דאם זהו תשלום החפץ ודאי שקנה אפי' בלא חליפין מתורת דמים כדין היו מעות בידו בלא מנין בריש קצ"ט. סמ"ע ס"ק ב' ועיין בט"ז מש"כ עליו. והביאורים בס"ק א' תמה דכל שנותן מטלטלין בתורת דמים לא קנה ע"ש.

מ. מרב נחמן שם בדף מ"ז ע"א.

נ. ממיימוני פ"ה ממכירה אות ז'. וד"מ.

ס. כל דבר שאינו כלי ואינו בעל חי נכלל בשם פירי. ודוקא בתורת קנין סודר אין קנין בפירי, אבל בחליפין שוה בשוה הוא מחלוקת הפוסקים. סמ"ע ס"ק ג'-ה'.

ע. משום דעיקר הסמיכות דעת של המקנה והקונה כשעושים במטבע הוא על הצורה, וזה עשוי להתבטל ע"י המלך שפוסלה והוי כאותיות שאינן קונין ומקנין. סמ"ע ס"ק ד'.

פ. מב"ב ג' ע"א קנין דברים הוא לגבי חלוקת חצר וה"ה לכל כיוצא בזה. ורמב"ם סוף פ"ה ממכירה.

צ. והש"ך חולק דסתמא דסוגיא בקידושין כ"ז ע"א מוכח דטובת הנאה נקנית בחליפין, ועיין בביאורים ישוב לקושיתו. ועיין בסי' ל"ז סעיף ט' ובסי' פ"ז סעיף ל"ה. ולקמן בסי' רמ"ה האומר אתן דבר פלוני אם זה קנין דברים.

ק. רשב"א ח"א סי' אלף ל"ג. וה"ה אם קנה מידו שימחול לחבירו הוי קנין דברים, ודלא כהסמ"ע בסי' י"ב ס"ק כ' שכתב שאם קנה מידו שימחול הוי קנין גמור ט"ז.

והסכימו להחליפם זה בזה כיון שמשך בעל הפרה את החמור, נקנית פרתו לבעל החמור בכל מקום שהיא, ואין אחד מהם יכול לחזור בו.

הגה: י"א דאם העריכו זה כנגד זה קונים אפי' בפירות^ר, ויש חולקין.

עין משפט י. חו"מ סימן קצח סעיף א

א. דבר תורה מעות קונות^ש, אבל חכמים תיקנו שלא יקנו^ה המטלטלין אלא בהגבהה או במשיכה לדבר שאין דרכו להגביהו. וכיון שמשך או הגביה קנה אע"פ שעדיין לא נתן המעות.

עין משפט כ. חו"מ סימן קצח סעיף ה

ה. תיקנו חכמים שמעות אינם קונות במטלטלין גזירה שמא יתן הלוקח דמי החפץ וקודם שיקחנו יאבד באונס, כגון שתיפול דליקה וישרף החפץ או יבואו גנבים ויקחוהו ואם החפץ יהיה ברשות הלוקח יתעצל

ר. ה"ה בלא העריכו והחליפו בלא שומא זה כנגד זה, ולא דוקא שמשך האחד אלא אפי' קנה באחד משאר הקנינים כגון שהחליפו שור בפרה, והקנה את השור לבעל הפרה בקנין סודר או אגב קרקע, הרי נקנית הפרה לבעל השור. ודעה זו ששוה בשוה בפירי מהני חליפין זו דעת התוס' בב"מ מ"ז ד"ה גאולה, ורמב"ם במכירה פ"ה הלכה א'. והי"א היא דעת היש מפרשים שהביא המ"מ שם, והשו"ע ס"ל כדעת ר"ת דשוה בשוה קונה, והוא מסעיף ג' לגבי לשונות של זהב שקונים זה את זה. ועיין בכיאוורים ס"ק ג' טעם היש חולקין.

ש. מימרא דר"י בב"מ מ"ז ע"ב. דכתיב (ויקרא כ"ז-י"ט) "ונתן הכסף וקם לו" כ"כ רש"י במציעא מ"ו ע"ב ד"ה סברי אבל הנ"י שם כתב דאין למדין הדיוט מהקדש, אלא סברא הוא, כיון דרוב הקנינים נעשים בכסף. סמ"ע ס"ק א'.

ת. כתב בסמ"ע ס"ק ג' שנראה לו דאם קידש המוכר אשה במעות שקיבל מן הלוקח לפני שמשך או הגביה החפץ דמקודשת והטעם דלחומרא לא עקרו דבר תורה בתקנתן. אבל אם קיבל מי שפרע ודאי שאינה מקודשת. נתיבות ס"ק ג'. ועיין בסי' קצ"ו סעיף א'. ובש"ך ס"ק א'.

ואם המטלטלין היו תחת ידי הנפקד ואמר המפקיד לנפקד תנם לפלוני, והלוקח נתן מעות למוכר בזה תן כזכי, וכיון שהמוכר אסור לחזור בו מדין מי שפרע הוי כחוב דאמרינן ביה תן כזכי, ואין המוכר יכול לחזור בו כמבואר בסי' רל"ה סעיף כ"ג ואם היה גם בפני הלוקח גם הלוקח אינו יכול לחזור בו. נתיבות ס"ק ב'.

המוכר מלהצילו, ע"כ העמידוהו חכמים ברשותו א כדי שישתדל ויציל ב.
 לפיכך אם היה החפץ בביתו של הלוקח שמושכר למוכר העמידוהו על
 דין תורה שמעות קונות שהרי מצוי הלוקח אצל ביתו ג ויכול להציל.
 וכן ד השוכר המקום ה שאותם מטלטלין מונחים בהם באחד מדרכי
 הקניה של השכירות קנה המטלטלין שבו, ואין שום אחד מהם יכול
 לחזור בו. והוא שתהיה החצר משתמרת לדעת השוכר ו או שעומד בצד
 המקום.

הגה: וי"א דאם היו המטלטלין במקום שאין לחוש לדליקה נקנים במעות ז
 או התנו בפירוש שהמעות יקנו ח הרי המעות קנו.

א. ובקנין סודר ובקנין סיטומתא דקנה משום שעדיין לא קיבל המעות לידו ודאי יטרח להציל
 כדי שלא יצטרך לרדת איתו לדין. והקשו אחרי שחז"ל אמרו שאין המעות קונות יאמר
 המוכר ללוקח נשרפו מעותיך בעליה ותירצו דבמעות שאין טירחא גדולה להצילם ודאי יטרח
 ויציל. סמ"ע ס"ק ז'. ובמעות אפי' לא נתן רק מקצת לא קנה רק לענין מי שפרע אף שלא
 שייך הטעם של נשרפו חטיף בעליה דלא פלוג. נתיבות ס"ק ט' בחידושים.
 ועיין בפעמוני זהב מה שפלפל בדברי הסמ"ע דברים נפלאים ונכונים.
 ב. ואם אינו יכול להציל ולא חזר בו המוכר אפי' צריך להחזיר ללוקח מעותיו. סמ"ע ס"ק
 ח'.

ג. ואף שאין הלוקח גר בבית, מ"מ כיון שהבית הוא שלו מצוי אצל ביתו, ויציל את ביתו
 ואגב זה יהיו הפירות ניצולים. סמ"ע ס"ק ט'.

ד. כתב הש"ך בס"ק ה' והט"ז ד"וכן" זה קאי על עיקר הדין שבשניהם קונה בלא משיכה רק
 שחלוקים בטעמם דבסיפא הטעם משום דהוי כחצירו וקונה לו.

ה. וה"ה השואל המקום, ודוקא כששכרו או שאלו להשתמש בו אבל אם שכרו או שאלו רק
 לדריסת הרגל בלבד אינו קונה לו. ש"ך ס"ק ו'. וכתב הש"ך בס"ק ז' דדוקא השכיר או
 השאיל לו החצר תחילה ואח"כ הקנה לו המטלטלין, אבל שניהם כאחד לא מהני. ועיין
 בנתיבות בסי' ר"ב ובביאורים ס"ק א' שם.

ו. ולדעת הי"א בסי' ר' סעיף א' בהג"ה אפי' משומר לדעת המוכר סגי. ש"ך ס"ק ח'.

ז. ושאר אונסים לא שכיחא. סמ"ע ס"ק י', והש"ך בס"ק ט' חולק וס"ל דלא פלוג רבנן, רק
 דבכל ענין מעות אינן קונות.

ח. והש"ך בס"ק י' חולק על דין זה וסובר שדוקא בסי' ק"צ סעיף ח' שבכסף במקום שכותבים
 שטר מהני תנאה ששם הכסף מהדין קונה רק דלא סמכא דעתיה במקום שכותבים שטר, ואם
 התנו וסמך דעתיה מועיל, משא"כ כאן שתיקנו חכמים דמעות אינן קונות לא פלוג ולא מהני
 גם בהתנו ביניהם. ועוד שהרי מתנה על מה שאמרו חכמים וכל המתנה על מה שאמרו חכמים
 תנאו בטל שמצאנו שחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, בכתובות נ"ו ע"א. ומה
 שיכול להתנות בממון רק במקום ששייך ענין מחילה אבל אינו יכול להתנות לעשות קנין במה
 שאינו קנין כמו שאינו יכול להתנות שפלוני יורש במקום שאינו יורש, אבל הב"ח תירץ דברי
 הרמ"א שכיון שכל התקנה לטובת הלוקח יכול לומר לא ניחא לי בתקנת חכמים שהיא לטובתי.

עין משפט ל.

ח"מ סימן רד ע"פ א.ד.

א. נתן המעות ולא משך המטלטלין ט אע"פ שלא נקנו לו המטלטלין שחז"ל אמרו "שלא יאמר לו נשרפו חיטיך בעליה" מ"מ כל החוזר בו בין הלוקח בין המוכר לא עשה מעשה ישראל וחייב לקבל "מי שפרע" י ואפי' לא נתן אלא חלק כ מהדמים.

ד. כיצד מקבל עליו מי שפרע. אוררין אותו בי"ד ל ואומרים לו מי שפרע מאנשי דור המבול מ ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה, וממצרים שטבעו בים הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו נ.

הגה: וי"א שאומרים לו הוא יפרע ממך אם אינך עומד בדיבורך. וי"א שאומרים לו כך ברבים.

ט. ממשנה בב"מ מ"ד ע"א וטעם מי שפרע כיון שאינו עומד בדיבורו, ובין לוקח או מוכר החוזר בו עליו מי שפרע. כ"כ הרמב"ם ריש פ"ז ממכירה.

י. הגם שמר"ן כתב כאן בלשונו מטלטלין ה"ה קרקע גם באתרא שכותבים שטר ונתן מעות החוזר בו יש עליו מי שפרע כך העלה בפעמוני זהב בדעת מר"ן. ועיין בפ"ת מחלוקת הפוסקים בזה.

וכתב הש"ך בס"ק ב'. דמי שהונה חבירו בשיעור שתות והלוקח נתן לו דמים ולא משך עדיין, והמתאנה רצה לחזור, אינו צריך לקבל עליו מי שפרע אף שהשני רוצה להחזיר לו האונאה, אבל המתאנה שחוזר בו צריך לקבל עליו מי שפרע אם חוזר בו דכך פסק הב"ח בס"י רכ"ז, וכתב עליו הש"ך דשניהם צריכים לקבל מי שפרע דכללא הוא דמעות לענין מי שפרע הוי כמשיכה לענין שקנה ומחזיר האונאה. וכ"כ הרמב"ן בחידושו שם בפשיטות.

עוד כתב הש"ך שכל שיכול לחזור מהמקח וכופר שלא עשה כלל מסחר עמו, א"צ לישבע היסת כיון שאין כאן כפירת ממון, שבלא"ה יכול לחזור. ובביאורים ס"ק א' כתב דה"ה אם לא נתן מעות רק שטר חוב על עצמו או אמר המוכר תן מנה לפלוני ויקנו לך המטלטלין שלי בשניהם לא קנה רק למי שפרע ודלא כמחנה אפרים.

כ. כר"י דאמר ערבון כנגד כולו הוא קונה, ופי' רש"י ערבון מקצת מעות. ואפי' אינו רוצה לחזור רק מהמותר שלא קיבל עליו המעות, מקבל עליו מי שפרע. סמ"ע ס"ק ג' וכמו שנתבאר בס"י ק"צ לגבי קרקע.

ל. ממשנה בב"מ מ"ד ע"א. ורמב"ם פ"ז ממכירה הלכה ב'. וכתב הב"ח דנקטינן שלא לקללו בלשון נוכח אלא כלשון המשנה והברייתא. ואומרים לו כך בבי"ד שהוא דן לפניהם ובין שנמצא שם רבים או מועטים.

מ. במקומות אלו נתפרסם השגחת השם יתברך על המעשים הרעים של בני אדם ופרע להם בגלוי לפי מעשיהם, ומשום כך אמרו וממצרים שטבעו בים, מפני שהיה גדול שבניסים ובדרך ההשגחה שבדבר שזדו להשליך בני ישראל בים בא עליהם. סמ"ע ס"ק ח'.

נ. דכתיב (ויקרא י"ט-ל"ו) הין צדק, שיהיה הן שלך צדק. ב"מ מ"ט ע"א. סמ"ע ס"ק י"ב. ואם חוזר מחמת יוקר וזול עיין בסוף הסימן בהרמ"א.

דף מד:

ח"מ סימן תכ פעיף מב

עין משפט א.

מב. כל אלו הסלעים הם מכסף מדינה שאין בו כסף אלא שמינית^ב שהם שלוש מעין וכל מעה משקל ט"ז שעורות כסף צרוף שהוא עוטמני אחד.

י"ד סימן שה פעיף א

א. מצות עשה על כל איש ישראל לפדות את בנו שהוא בכור לאמו הישראלית בה' סלעים^ע, שהם שלושים דרהמים כסף מזוקק, שהם כמאה גרם כסף נקי לא מעובד. שאינה ברשותו ומשלם.

ס. עיין בסמ"ע ס"ק ס' מה שהאריך בחישוב הדברים של הסלעים ומאותו שיעור נלמד לכל זמן ומקום.

ע. ממשנה בכורות דף מ"ט ע"ב ועיין בפ"ת ס"ק א' מחכם צבי דאם האב אינו רוצה לפדות בנו הקטן כופין אותו.